

I strid med psykologisk kunnskap

Heidi Wittrup Djup*
psykologspesialist

Karl Eldar Evang
psykologspesialist

Papirløse migranter har ingen rettigheter her i landet. Dette setter den psykiske helsen på spill og er en oppskrift på totalt utenforskap.

Norsk psykologforenings menneskerettighetsutvalg (MRU) har over flere år vært engasjert i og bekymret for de såkalte papirløse migrantenes situasjon i det norske samfunnet. Det er viktig at deres manglende rettigheter nå blir avdekket av straffesakene mot Arne Viste og Gunnar Stålsett. Det som er enda viktigere, er at vi som samfunn krever politiske initiativ og nødvendige lovendringer som gir utsatte grupper anledning til å leve helsefremmende og meningsfulle liv.

Papirløse migranter er mennesker som befinner seg i Norge uten lovlig opphold, enten fordi de har fått avslag på sin asylsøknad eller fordi de ikke har registrert seg hos myndighetene. Noen lever i skjul, mens andre anerkjennes som «ureturnerbare» fordi de mangler nødvendige dokumenter og/eller hjemlandet ikke vil ta imot dem. Uavhengig av hva som er årsaken til at de ikke kan dra tilbake, er virkeligheten slik at de må bli værende i Norge. Noen blir i mange år. Kanskje i fem, kanskje i 10, kanskje i 20. Noen blir her helt til de dør.

Denne gruppen har ingen rettigheter her i landet. De har i praksis ikke rett til helsehjelp så sant det ikke er fare for liv eller dersom de har smittsomme sykdommer. De har ingen rett til språkopplæring, ingen rett til arbeid. Dette setter den psykiske helsen på spill og er en oppskrift på totalt utenforskap. Ingrediensene som trengs for å skape sammenheng i livet, trygghet og tilhørighet, er ikke tilgjengelig for dem.

Papirløse migranter har ingen rettigheter her i landet. Dette setter den psykiske helsen på spill og er en oppskrift på totalt utenforskap.

Som psykologer vet vi mye om hva som bidrar til god helse og hva som forebygger psykisk skade og utenforskap. En meningsfull hverdag, følelsen av å kunne bidra, deltagelse i et sosialt fellesskap og muligheten til å kunne forsørge seg selv og sin familie, er alle viktige og nærmest helt grunnleggende elementer for å leve gode liv. I tillegg er det vesentlig å sikre helsehjelp for å forhindre sykdommer og psykiske lidelser, samt for å behandle potensielle traumer. Dette er spesielt viktig når det gjelder foreldre. Papirløse får nemlig også barn.

Slik situasjonen er nå, får disse menneskene ingen av delene. De blir stående utenfor samfunnet, mange gjennom et helt liv. Måten vi behandler denne gruppen mennesker på, er med andre ord helt fullstendig i strid med all psykologisk kunnskap.

Praksisen strider også mot grunnleggende rettigheter. Retten til arbeid er en grunnlovsfestet rettighet. Vi har også forpliktet oss til å følge internasjonale konvensjonsbestemmelser, og staten har derfor et ansvar overfor de menneskene som til enhver tid befinner seg innenfor landets grenser.

Når denne gruppen verken kan returneres eller få lovlig opphold i landet vårt, havner de i en situasjon der de på sett og vis ikke eksisterer. Men de er her, selv om myndighetene ikke vil se dem.

Vi mener at straffesakene mot Stålsett og Viste synliggjør et behov for å endre lovverket, slik at det ikke er kriminelt å hjelpe mennesker som befinner seg i en uholdbar situasjon. Men mest av alt synliggjør sakene at vi må endre den uholdbare situasjonen. MRU mener derfor at mennesker som av ulike årsaker over tid ikke har vært mulig å returnere, må få tillatelse til å arbeide. På den måten kan de settes i stand til å ta vare på seg selv og sine nærmeste, og få en plass å høre til. Det vil bli avgjørende for dem og deres nærstående, og det ville gi signal til oss alle om at vi er et anstendig samfunn som respekterer menneskerettigheter og beskytter menneskeverdet.

I disse tider er det et signal vi trenger.

